

Hilma Forsman & Sten-Åke Stenberg

Placerade barns utbildningsvägar

Från mellanstadiet till medelåldern

Educational pathways in individuals placed in out-of-home care: From intermediate school to midlife

National and international studies have shown that children with experience of out-of-home care (OHC) have poor school performance compared to their peers. However, we know less about their educational careers over time. Based on a 50-year follow-up of 12,000 individuals, of whom nearly 8 per cent had been placed in OHC before their 13th birthday, this study mapped out their educational pathways over the life course. The analyses focused on how the OHC group's educational ambitions, achievement, and choices from sixth grade onwards differed from children who had come in contact with the child welfare system without being placed, and other majority population peers. The results showed that the OHC group consistently had poorer achievement, and made less ambitious choices compared to their majority population peers. However, the OHC group had similar or even better outcomes compared to the child welfare contact group. The results also showed that opportunities to resume studies in adulthood had played an important role for children in general and children in OHC in particular.

Hilma Forsman är fil. dr. i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Sten-Åke Stenberg är professor i sociologi och verksam vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

Kontakt: hilma.forsman@socarb.su.se

Inledning

Barn kan placeras i samhällsvård (familjehems- eller institutionsvård) på grund av allvarliga brister i hemmet eller när de själva utsätter sin hälsa och utveckling för påtagliga risker. Trots att åtgärden är tänkt att förbättra barnens levnadsvillkor och framtida livschanser kommer gruppen placerade barn under resten av livet att vara en av samhällets mest sårbara. Även om många placerade barn klarar sig bra senare i livet har de som grupp sett mycket större risker att drabbas av ohälsa och sociala problem i vuxen ålder jämfört med andra barn (Kääriälä & Hiilamo 2017).

Trots utbildningens avgörande betydelse för alla barns utveckling har placerade barns utbildning varit ett eftersatt område inom den sociala barnvården (Jackson 1994). Senare tids forskning pekar dock på att deras prestationer i skolan kan spela en avgörande roll för att bryta en negativ utveckling (Almquist m.fl. 2018; Forsman m.fl. 2016; Vinnerljung, Berlin & Hjern 2010). Nationella och internationella studier tyder också på att det är möjligt att förbättra deras skolprestationer med hjälp av riktade interventioner (Forsman & Vinnerljung 2012). Med andra ord skulle ett ökat fokus på deras utbildning kunna ge kunskap som kan stärka samhällsvårdens kompensatoriska påverkan på utsatta barns långsiktiga utveckling.

Inom utbildningsforskningen har Boudons teori (1974) om hur sociala klasskillnader påverkar utbildningsresultat fått ökad uppmärksamhet (t.ex. Erikson m.fl. 2005; Hansen & Gustafsson, 2019). Kortfattat är huvuddragen i teorin en uppdelning mellan primära och sekundära effekter av social klass. De primära effekterna utgörs av att familjens kulturella och intellektuella kapital påverkar individens prestationer (vanligtvis betyg) så att barn från högre sociala klasser presterar bättre i skolan jämfört med barn från lägre sociala klasser. De sekundära effekterna består av de val individer gör, givet deras prestationer. Här spelar det sociala avståndet till utbildningen en avgörande roll. Individer vill undvika att socialt flyttas nedåt och därför väljer personer från högre sociala klasser i större utsträckning högre utbildningar. För individer från lägre sociala klasser är det en större risk att misslyckas och de söker därför mer sällan högre utbildningar. Ett vanligt resultat i utbildningssociologisk forskning är att barn med svag socioekonomisk bakgrund presterar sämre i skolan än andra barn och att de, även när prestationerna skulle medge det, inte väljer att i samma utsträckning fortsätta sina studier efter den obligatoriska grundskolan (t.ex. Erikson et al., 2005).

Enligt Boudon (1974) förklaras alltså barns utbildningsresultat som en kombination av prestationer och ambitioner eller vilja att studera vidare och dessa faktorer påverkas av individens sociala position och kulturella bakgrund. De är dock inte konstanta över livsförloppet och är dessutom till stor del beroende av varandra (Pallas, 2003). Ambitioner kan påverka både prestationer och val, men ambitionerna kan också förändras beroende på prestationer och val. Till exempel torde höga betyg bidra till att ambitionerna ökar och det motsatta gälla för låga betyg. I förlängningen

påverkas sedan de val individen kan respektive vill göra. Vidare är det inte bara individens familjebakgrund som påverkar. Skolans förmåga att ta emot barn från studieovana miljöer och rena fördomar mot dessa barns förmåga kan också spela roll.

Trots ett ökat intresse för placerade barns skolgång, är kunskaperna om deras vägar genom utbildningssystemet fortfarande begränsade. Tidigare forskning visar genomgående på en relativt stor skillnad i prestationer mellan dem och jämnåriga som inte placerats i samhällsvård. Placerade barn har exempelvis sämre färdigheter i läsning och matematik, sämre grundskolebetyg och lägre utbildningsnivå i vuxen ålder (Johansson & Höjer 2014; Tordön m.fl. 2020a; Vinnerljung m.fl. 2010; Vinnerljung, Öman & Gunnarson 2005). Däremot finns mindre kunskap om hur dessa utbildningsskillnader utvecklas över tid. Vissa studier rapporterar att de ökar under tiden i vård (Egelund m.fl. 2008; Sebba m.fl. 2015) medan andra finner att de avstannar (Sinclair, Luke & Berridge 2019) och ytterligare några pekar på att de till viss del kan minska under vuxenlivet (Brännström m.fl. 2020; Forsman 2020). Därtill saknas det kunskap om hur deras prestationer samspelar med deras ambitioner och val. Några svenska studier visar dock att de som varit placerade i lägre grad studerar vidare efter grundskolan än andra personer med likvärdig kognitiv förmåga och samma grundskolebetyg (Brännström & Stenberg 2021; Forsman 2020; Johansson & Höjer 2014; Vinnerljung m.fl. 2010).

För att identifiera var olika åtgärder som syftar till att stötta placerade barns skolgång – och därmed potentiellt även deras framtidsutsikter – skulle kunna vara effektiva behövs fler studier av deras hela utbildningsvägar. Eftersom det är rimligt att anta att placerade barn skiljer sig från andra barn, på sätt som i sig har betydelse för deras utbildning (O'Higgins, Sebba & Gardner 2017; Stone 2007), är det nödvändigt att också ta hänsyn till denna så kallade selektionsproblematik. Ett vanligt sätt att ta hänsyn till selektionsproblematiken är att använda sig av så kallade multivariata analyser, då man genom statistiska tekniker försöker kontrollera för faktorer som både leder till placering och sämre utbildningsresultat. Ett annat tillvägagångssätt är det som kallas för kontroll genom design och som innebär att placerade barn jämförs med grupper som är så lika dem som möjligt med skillnaden att de inte varit placerade (Karlsson, Lundström & Wiklund 2020).

Genom en femtioårig uppföljning av en kohort bestående av drygt 12 000 personer födda 1953, av vilka nästan 8 procent placerats i samhällsvård före 13 års ålder, är syftet med den här studien att kartlägga placerade barns utbildningsvägar över större delen av livsförloppet. För att bättre kontrollera för selektionsproblematiken som kännetecknar studier av placerade barn, jämför vi dem inte bara med jämnåriga som inte placerats, utan också med en grupp barn som haft kontakt med barnavården före 13 års ålder utan att placeras. De forskningsfrågor som vägleder studien är hur prestationer, ambitioner och val skiljer sig åt samt om det finns stadier och/eller övergångar då

utbildningsskillnaderna mellan de placerade och de andra grupperna minskar eller ökar.

Den sociala barnavården, utbildningssystemet och samhället i stort har genomgått förändringar sedan denna kohorts barndomsår, men genom detta livsförlopps-perspektiv kan studien bidra med kunskap om hur samhället bättre kan stödja utbildningen för dagens barn både under tiden i och efter samhällsvård. Hur det i framtiden går för barnen i dagens skola går det inte att svara på förrän om flera decennier.

Historiskt sammanhang

Barnen födda 1953 växte upp i ett Sverige som var präglad av framtidstro och förbättrade levnadsförhållanden (Stenberg 2018). Politiska mål om ökad jämlikhet ledde till att utbildningssystemet reformerades flera gånger under deras studietid (Arnesen & Lundahl 2006). Den obligatoriska nioåriga grundskolan infördes, men årskurs 9 var uppdelad i gymnasieförberedande samt allmänna och yrkesförberedande skolklasser. Uppdelningen var till viss del beroende av valen barnen gjorde redan i årskurs 6. På 1960-talet var det bara ungefär sex av tio som började på någon av de tre- eller fyraåriga gymnasielinjerna eller den tvååriga fackskolan. De sociala klasskillnaderna var stora och det var främst barn från de övre samhällsklasserna som valde att studera vidare (Stenberg 2018). Eftersom arbetsmarknaden präglades av i stort sett full sysselsättning var det för de flesta ändå inga större problem att få ett arbete efter grundskolans sista år. Expansionen av utbildningssystemet innebar vidare goda möjligheter att fullborda en gymnasieutbildning genom den kommunala vuxenutbildningen (Komvux), folkhögskola eller liknande och för vissa sedermera även en högskoleutbildning.

Den sociala barnavården skilde sig också från dagens. Eftersom det saknades en nationell policy för samhällsvård var verksamheten heterogen, men tilltron till samhällsvårdens förebyggande syfte var stark (Lundström 1993; Vinnerljung 1996). Förändringarna som skett sedan den tiden avspeglas kanske främst i att det i dag inte är lika många barn som placeras (jfr Berlin 2020). Det har också skett en förskjutning så att andelen familjehem har ökat på institutionernas bekostnad.

Precis som i dag, blev barn placerade på grund av omsorgssvikt, alkoholproblem och allvarlig psykisk ohälsa hos föräldrarna. På 1950- och 1960-talen placerades dock barn också på grund av antaganden om outvecklad föräldraförmåga (tonårsmödrar), bristande bostadsförhållanden, fattigdom och efter önskemål från ensamstående mödrar som saknade socialt och ekonomiskt stöd (Vinnerljung 1996). Eftersom aborter fram till början av 1970-talet i stort sett var förbjudna, kunde en placering av barnet efter födseln vara en del kvinnors enda utväg. Numera placeras fler barn på grund av våldsutsatthet, föräldrars allvarliga kriminalitet och missbruk också bland mödrar (Khoo, Skoog & Dalin 2012).

Data och metod

Våra data kommer från Stockholm Birth Cohort Multigenerational Study – SBC Multigen. Ursprunget var den så kallade Metropolitundersökningen som fram till mitten av 1980-talet följde en kohort om 15 117 personer födda 1953 och som 1963 var bosatta i det som i dag ungefär motsvarar Storstockholm. Inom området fanns på den här tiden ren landsbygd men de flesta av barnen bodde i urbana områden där Stockholms stad dominerade. Det fanns även barn som från det de föddes hade flyttat in i området från andra delar av Sverige liksom från andra länder. Datamaterialet avidentifierades 1986, men har nyligen uppdaterats över kohortens livsförlopp med hjälp av en så kallad sannolikhetsmatchning (Almquist m.fl. 2019) som gör att det i dag är möjligt att följa 14 608 Stockholmare från födseln 1953 upp till pensionsåldern (för en beskrivning av projektets historia, se Stenberg 2013, 2018).

För att ingå i studien skulle kohortmedlemmarna vara vid liv år 2003 och uppgifter finnas om deras högsta avslutade utbildningsnivå vid samma tidpunkt (13 546 stycken). Eftersom vi började följa deras utbildningskarriärer när de var 13 år gamla exkluderades barn som hade sin första placering eller första barnavårdskontakt under tonåren (1 484 stycken). Exkluderingen av dem som hade sin allra första barnavårdskontakt som tonåringar, vare sig det innebar en placering eller inte, gör att vi kan renodla samhällsvårdens betydelse för utbildningsresultaten. Eftersom de yngre barnen till största delen aktualiserades på grund av missförhållanden i hemmet och tonåringarna till största delen på grund av eget beteende, bidrar denna exkludering också till att minska problem med heterogenitet, det vill säga skillnader inom samhällsvårdsgruppen (jfr Karlsson m.fl. 2020). Efter den begränsningen ingick 12 062 individer i studien.

I en tidigare studie om kriminalitet baserad på samma kohort delades barnen in i tre grupper: de som placerats, de som varit i kontakt med barnavården utan att bli placerade och barn som inte haft någon kontakt med barnavården. Det visade sig att barnen som bara haft kontakt med barnavården på många sätt liknade de placerade barnen, men med den avgörande skillnaden att de inte placerades (Lindquist & Santavirta 2014). På så sätt kontrollerades för gemensamma bakgrundsfaktorer i de båda grupperna, så kallad kontroll genom design (jfr Karlsson m.fl. 2020). I våra analyser utnyttjades samma tillvägagångssätt.

Baserat på uppgifter om den sociala barnavården från socialregistren i Stockholmsregionens kommuner som samlades in i Metropolitundersökningen delade vi upp individerna i följande ömsesidigt uteslutande grupper:

1. Placeringsgrupp (945 stycken, 7,8 procent): Barn som placerades i samhällsvård någon gång mellan 0 och 12 års ålder. Den stora majoriteten placerades på grund av missförhållanden i hemmet. De allra flesta hade placeringstider på mindre än två år.
2. Kontaktgrupp (376 stycken, 3,1 procent): Barn som hade kontakt med den sociala barnvården, det vill säga blev föremål för en barnavårdsutredning, mellan 0 och 12 års ålder, men som aldrig placerades. Drygt hälften aktualiserades på grund av missförhållanden i hemmet och i de flesta fall ledde inte utredningen till någon öppenvårdsinsats.
3. Referensgrupp (10 741 stycken, 89 procent): Barn utan kontakt med barnvården.

Studien har godkänts av Stockholms regionala etikprövningsnämnd (nr 2016/481-31/5, 2017/34-31/5, 2017/684-32).

Variabler

I bilaga 1 redovisas alla variabler som ingår i studien. I huvudsak är källorna olika register och den så kallade skolundersökningen. Den sistnämnda genomfördes med enkäter i klassrummen när barnen gick i sjätte klass och var 13 år gamla.

I inledningen grupperade vi faktorer som påverkar kohortmedlemmarnas utbildningskarriärer under rubrikerna ambitioner, prestationer och val. Även om det på teoretiska grunder går att skilja ambitioner och val från varandra är det inte lika lätt att operationalisera begreppen till variabler. Vi slår därför delvis samman ambitioner och val i nedanstående redovisning.

I våra analyser mätte vi ambitioner och val med tre variabler. Den första variabeln visar barnens svar på frågan om de tänkte söka vidare till gymnasiet och som ställdes i skolundersökningen när de var 13 år gamla. Detta är ett tydligt mått på ambition. Den andra variabeln visar om barnen gick i gymnasieföreberedande skolklasser i grundskolans sista och nionde år när de var 16 år gamla. Denna kan ses som ett mått på ambitioner som också verkställdes som val. Den tredje visar om de inte bara planerade utan faktiskt också sökte till gymnasiet (dvs. tre- eller fyraåriga gymnasie-linjer eller den tvååriga fackskolan) samma år. Här kan valet ses som ett uttryck för ambitioner.

Prestationer operationaliserades med sju variabler. Under grundskolan mätte vi prestationer med medelbetygen (exklusive idrott) i årskurs 6 och 9. Prestationer kopplade till gymnasiet var antagning till en gymnasieutbildning när de var 16 år, om de tog en gymnasieexamen under perioden när de var 17–25 år och i så fall vilket medelbetyg de hade. I vuxen ålder mättes prestationer med uppnådd eller inte uppnådd minst tvåårig högskoleutbildning vid 30 års ålder samt med högsta avslutade

utbildningsnivå när de var 50 år gamla. Den sistnämnda variabeln fördelades över ej avslutad grundskoleutbildning, grundskoleutbildning, gymnasial utbildning och minst tvåårig högskole- eller universitetsutbildning.

Uppgifter om betyg och utbildningsnivåer under grundskolan och gymnasiet hämtades från skolregistren som delvis kompletterades med uppgifter från Statistiska Centralbyrån (SCB). I övrigt kom uppgifterna från SCB.

Bortfallet på de utbildningsrelaterade utfallen varierade mellan noll och elva procent (se bilaga 1). De vanligaste orsakerna till bortfall var att vissa skolor inte inkom med uppgifter eller att individer lämnat regionen.

Utöver dessa skolrelaterade variabler har vi tagit med några bakgrundsfaktorer. Från födelsen används uppgifter om kön, social klasstillhörighet och om mamman var ogift respektive tonårsförälder. Socioekonomisk bakgrund mättes också med uppgifter om någon familjemedlem hade studentexamen när barnen var 7 år gamla och det totala antalet år som familjen hade socialbidrag under barnens första tretton levnadsår. Kognitiv förmåga baserades på ett test som var uppbyggt av tre delar (verbalt, spatialt och numeriskt) och som gjordes i skolundersökningen när barnen var 13 år gamla (se bilaga 1 för en mer detaljerad redogörelse av bakgrundsfaktorerna).

Statistiska analyser

Våra resultat är främst beskrivande, det vill säga kartläggande jämförelser av de tre gruppernas utbildningskarriärer. Skillnaderna mellan de olika grupperna signifikantstades¹ för att dels jämföra deras prestationer, ambitioner och val och dels för att jämföra i vilken utsträckning de placerade barnen skilde sig från de andra två grupperna med avseende på de bakgrundsfaktorer som kan ha betydelse för deras utbildning.

I ett andra steg följde vi, med hjälp av ett flödesschema, de olika grupperna genom utbildningssystemet, från grundskolan till högsta avslutade utbildningsnivå vid 50 års ålder. Utbildningsvägarna, det vill säga hur stor andel i respektive grupp som gick från en utbildningsnivå till en högre, alternativt stannade vid en viss nivå, byggde på uppgifterna om gymnasieexamen under perioden då de var 17–25 år och högsta avslutade utbildningsnivå vid 50 års ålder. Om de hade "Ej grundskoleutbildning" som högsta avslutade utbildning innebar det att de inte slutförde grundskolan. Om de i stället hade "Grundskoleutbildning" innebar det att de fullföljde en grundskole-, men däremot inte en gymnasieexamen. Uppgifter om gymnasieexamen under perioden när de var 17–25 år tolkades som att de gått vidare direkt från en grundskole- till en gymnasieexamen. Saknades uppgifter om en sådan examen bland personer som vid 50 års ålder hade gymnasial eller högskoleutbildning, har vi i flödesschemat anta-

1 Parvisa test av proportioner för binära utfall och t-test av medelvärden för kontinuerliga utfall.

git att de tagit del av vuxenstudier på gymnasial nivå via komvux, folkhögskola eller liknande.

Resultat

I följande avsnitt redovisar vi jämförelser av utbildningsvägar mellan de placerade barnen (placeringsgruppen) och barnen som haft barnavårdskontakt utan att placeras (kontaktgruppen) respektive barnen utan barnavårdskontakt (referensgruppen). Vår kartläggning inleds med en redovisning av bakgrundsfaktorer i de olika grupperna. Därefter fokuserar vi på deras prestationer, ambitioner och val samt stadier och/eller övergångar när utbildningsskillnader ändras genom att redovisa utbildningsfaktorer samt illustrera gruppernas olika utbildningskarriärer.

Bakgrundsfaktorer

Tabell 1 visar att knappt hälften av de placerade barnen var flickor. I kontaktgruppen var det en tredjedel och i referensgruppen drygt hälften.

Barn i referensgruppen tillhörde i större utsträckning högre sociala klasser än barn som antingen placerats eller som bara haft barnavårdskontakt. Så gott som en tredjedel av barnen i referensgruppen hade någon familjemedlem med studentexamen. I de båda barnavårdsgrupperna var det drygt var tionde. De placerade barnen växte upp i familjer som i genomsnitt fick socialbidrag under drygt tre av deras första trettio levnadsår. Den något lägre tiden i kontaktgruppen skiljer sig inte signifikant från placeringsgruppen. I referensgruppen var motsvarande tid endast 0,34 år.

Nästan en tredjedel av mammorna till de placerade barnen var ogifta när de födde barnen och närmare en tiondel var tonåringar. Det var en betydligt större andel än i de båda andra grupperna.

Barn som placerats eller bara haft barnavårdskontakt hade i stort sett samma resultat på det kognitiva testet som gjordes i skolundersökningen i sjätte klass, men barnen utan barnavårdskontakt hade ett markant bättre testresultat.

Utbildningsfaktorer

Resultaten i tabell 1 gör det också möjligt att följa barnens utbildningskarriärer med start i hur deras ambitioner uttrycktes i årskurs 6. Bland placerade barn liksom bland dem som haft barnavårdskontakt uppgav knappt 30 procent att de ville söka in på gymnasiet. Mer än hälften av barnen utan barnavårdskontakt hade sådana planer. De högre ambitionerna kan ha varit relaterade till prestationer eftersom den sistnämnda gruppens medelbetyg vid samma tidpunkt var drygt 3,3 medan placeringsgruppens medelbetyg nästan var 0,4 poäng lägre. Lägst medelbetyg eller 2,8 hade kontaktgruppen.

Tabell 1. Gruppvis beskrivande statistik: andelar/medelvärden (standardavvikelse inom parentes)

Variabel	1 Place- rings- grupp	2 Kontakt- grupp	3 Referens- grupp	Skillnad 1 vs 2		Skillnad 1 vs 3	
<i>Bakgrundsfaktorer</i>							
Kön, kvinna	0,468	0,324	0,530	0,144	***	-0,062	***
Social klass (0 år)							
Arbetarklass, ej yrkesutbildade	0,299	0,296	0,171	0,003		0,128	***
Arbetarklass, yrkesutbildade	0,368	0,351	0,269	0,018		0,099	***
Småföretagare	0,067	0,049	0,062	0,018		0,005	
Lägre medelklass	0,236	0,244	0,337	-0,008		-0,101	***
Över- och övre medelklass	0,030	0,060	0,160	-0,030	*	-0,130	***
Mamma ogift (0 år)	0,305	0,144	0,064	0,161	***	0,241	***
Mamma tonårsförälder (0 år)	0,090	0,047	0,030	0,043	*	0,060	***
Familjemedlem med studentexamen (7 år)	0,102	0,113	0,313	-0,011		-0,211	***
Antal år med socialbidrag (0–13 år)	3,12 (3,79)	2,80 (3,62)	0,34 (1,34)	0,32		2,78	***
Kognitiv förmåga, testpoäng (13 år)	60,16 (19,19)	60,87 (17,47)	70,23 (17,53)	-0,71		-10,07	***
<i>Utbildningsfaktorer</i>							
Gymnasieambitioner (13 år)	0,285	0,278	0,517	0,007		-0,232	***
Betyg årskurs 6 (13 år)	2,95 (0,65)	2,84 (0,67)	3,33 (0,68)	0,11	**	-0,38	***
Gymnasieförberedande linje (16 år)	0,328	0,277	0,616	0,051	†	-0,288	***
Betyg årskurs 9 (16 år)	2,91 (0,74)	2,75 (0,73)	3,29 (0,74)	0,16	**	-0,38	***
Sökt gymnasiet (16 år)	0,398	0,364	0,730	0,034		-0,332	***
Antagen gymnasiet (16 år)	0,303	0,258	0,625	0,045		-0,322	***
Gymnasieexamen (17–25 år)	0,217	0,160	0,507	0,057	*	-0,290	***
Betyg gymnasium (17–25 år)	3,23 (0,58)	3,16 (0,73)	3,35 (0,65)	0,07		-0,12	*
Högskoleexamen 30 år	0,061	0,037	0,168	0,024	†	-0,107	***
Utbildningsnivå 50 år							
Ej avslutad grundskoleutbildning	0,026	0,011	0,004	0,015	†	0,022	***
Grundskoleutbildning	0,221	0,303	0,116	-0,082	**	0,105	***
Gymnasial utbildning	0,516	0,455	0,421	0,061	*	0,095	***
Högskoleutbildning	0,236	0,231	0,459	0,005		-0,223	***

1 = Barn som placerats i samhällsvård, n = 945. 2 = Barn som haft barnavårdskontakt utan att placeras, n = 376. 3 = Barn utan barnavårdskontakt, n = 10 745. ***/***/† indikerar statistisk signifikans på 0,1/1/5/10-procentsnivån.

Liknande resultat gäller andelen som under sista året i grundskolan gick i gymnasieförberedande klasser. I stort sett dubbelt så stor andel barn i referensgruppen gick i sådana klasser jämfört med barn i såväl placerings- som kontaktgruppen. Visserligen var det ett val att söka sig till gymnasieförberedande klasser, men det var ett val betingat av ambitioner i sjätte klass att gå vidare som i sin tur var kopplat till barnens prestationer.

Barnens avgångsbetyg från grundskolan liknade betygen i sjätte klass. De placerade barnen hade betydligt lägre medelbetyg än barnen som inte haft kontakt med barnavården, men högre än barnen som haft barnavårdskontakt utan att placeras.

Barnens ambitioner och prestationer i grundskolan avspeglade sig i om de valde att söka in till gymnasiet och hur de kom att prestera där. Ungefär dubbelt så stor andel av barnen utan barnavårdskontakt sökte och blev antagna till gymnasiet jämfört med de båda barnavårdsgrupperna.

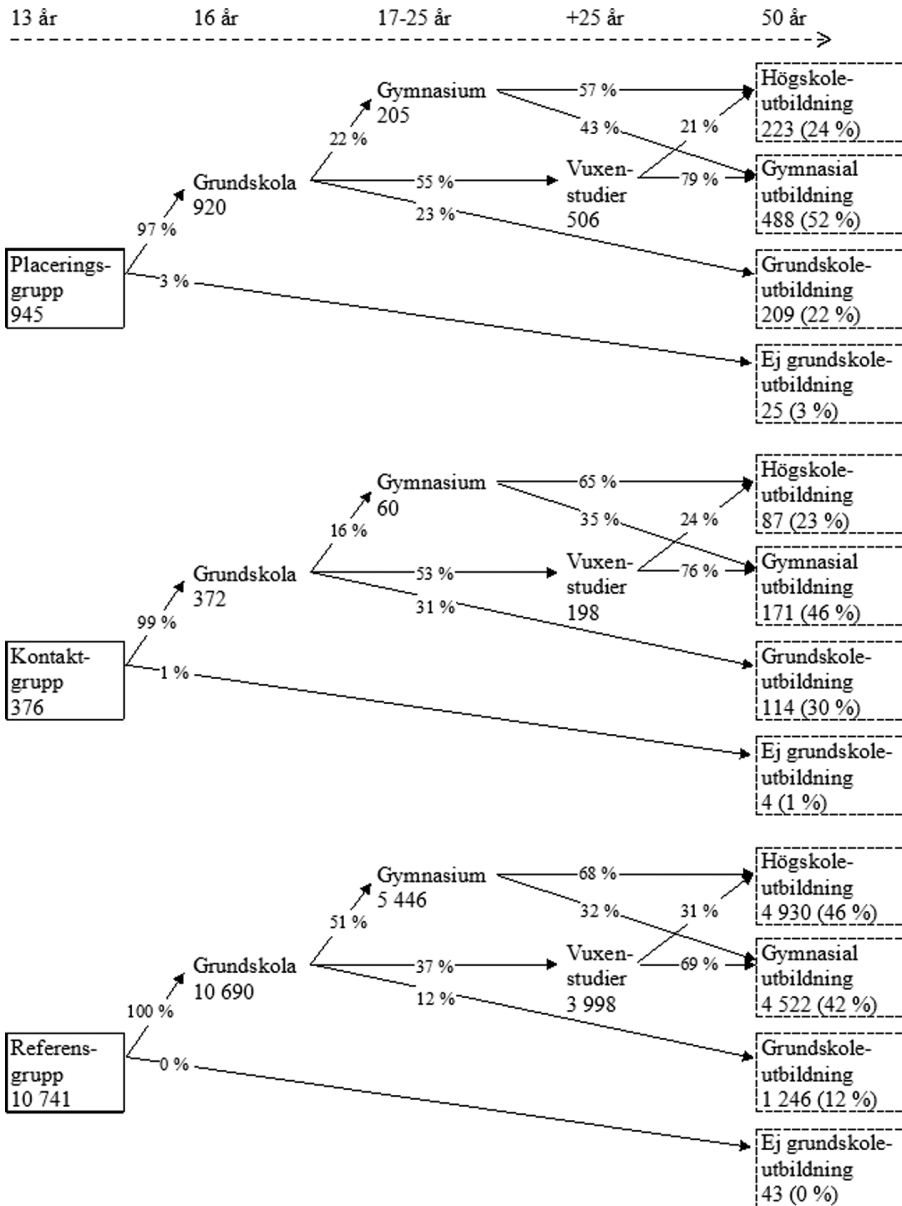
En dryg femtedel i placeringsgruppen hade fullgjort en gymnasieutbildning någon gång under perioden 17–25 år jämfört med hälften i kontaktgruppen och 16 procent i referensgruppen. Skillnaderna i avgångsbetyg i gymnasiet var däremot ganska små.

Vid 30 års ålder hade 6 procent av de placerade, 4 procent av dem som haft kontakt med barnavården utan att placeras samt 17 procent av dem utan barnavårdskontakt högskoleexamen från en minst tvåårig utbildning. Vid 50 års ålder hade nästan tre fjärdedelar i placeringsgruppen en gymnasie- eller högskoleexamen. Ungefär två tredjedelar av dem i kontaktgruppen hade nått samma nivå och i referensgruppen var det nästan nio av tio.

Utbildningskarriärer

Figur 1 åskådliggör med ett flödesschema de olika gruppernas utbildningskarriärer från 13 till 50 års ålder. Även om det överlag var ytterst få barn som hoppade av skolan före nionde klass och som inte heller skaffade sig mer utbildning, så var det ändå en något större andel vars högsta avslutade utbildningsnivå vid 50 års ålder motsvarade "Ej grundskoleutbildning" i placeringsgruppen. Vidare var det vid 50 års ålder en dryg femtedel av de placerade som hade grundskoleutbildning som högsta avslutade utbildningsnivå. Bland dem som haft kontakt med barnavården utan att ha blivit placerade var det 30 procent och bland dem utan barnavårdskontakt endast 12 procent.

Bland dem som fullföljde grundskolan fick 22 procent i placeringsgruppen, 16 procent i kontaktgruppen och drygt hälften i referensgruppen en gymnasieexamen under perioden då de var 17–25 år gamla. Mer än hälften i placerings- respektive kontaktgruppen och en dryg tredjedel i referensgruppen skaffade sig i stället en gymnasiekompetens via vuxenutbildning senare i livet.

Figur 1. Utbildningskarriärer 1966–2003 för placerade barn (placeringsgrupp), barn som haft barnavårdskontakt (kontaktgrupp) utan att bli placerade och barn utan barnavårdskontakt (referensgrupp).²

² Siffrorna anger antalet som uppnått utbildningsnivån. Procentsatserna på pilarna anger andelarna som gått från den lägre till den högre nivån respektive stannat vid en viss utbildningsnivå. Procentsatserna i rutorna vid 50 års ålder visar hur stora andelar som sammantaget har utbildningen som högsta avslutade inom respektive grupp.

Bland barnen som direkt efter grundskolan gått igenom gymnasiet fortsatte och fullföljde 57 procent av de placerade en högskoleutbildning. I de andra två grupperna var motsvarande andel ungefär två tredjedelar. Bland dem som uppnått gymnasiekompetens genom vuxenstudier fullgjorde en dryg femtedel av de placerade även en högskoleutbildning senare i livet. Bland dem som haft kontakt med barnavården utan att placeras var det en knapp fjärdedel och bland dem utan barnavårdskontakt en knapp tredjedel.

Sammantaget innebar dessa utbildningsvägar att det vid 50 års ålder var drygt hälften i placeringsgruppen som hade gymnasial utbildning som högsta avslutade utbildningsnivå jämfört med knappt hälften i kontaktgruppen och 42 procent i referensgruppen. Den stora skillnaden låg i att nästan hälften i referensgruppen hade en högskoleutbildning som högsta avslutade utbildningsnivå jämfört med en fjärdedel av dem som antingen placerats eller som haft barnavårdskontakt utan att placeras.

Diskussion

Tidigare forskning visar att barn som varit placerade i samhällsvård har sämre skolresultat än andra barn. Men kunskaperna om deras utbildningsresultat på lång sikt och i vilken mån skillnaderna ökar eller minskar är begränsade. Ett unikt datamaterial baserat på en kohort född 1953 och boende i Storstockholm 1963 har gett oss möjlighet att följa utbildningskarriärer från sjätte klass, då personerna var 13 år, fram tills de var 50 år gamla. För att kunna jämföra placerade barns utbildningsvägar med andra barns delade vi upp kohorten i tre grupper: barn som placerats i samhällsvård före 13 års ålder (placeringsgrupp), barn som haft kontakt med barnavården utan att placeras före 13 års ålder (kontaktgrupp) och barn utan någon barnavårdskontakt (referensgrupp). Eftersom kontaktgruppen var mer lik placeringsgruppen med avseende på socioekonomisk bakgrund och kognitiv förmåga, kan detta ses som ett sätt att kontrollera för den selektionsproblematik som präglar uppföljningsstudier av placerade barn.

Uppföljningen visade att såväl de placerade barnen som barnen som haft barnavårdskontakt utan att placeras genomgående hade lägre ambitioner, sämre prestationer och gjorde ofördelaktigare val än jämnåriga utan barnavårdskontakt. Men ökade eller minskade skillnaderna över tid?

Gruppskillnaderna i medelbetyg var oförändrade mellan sjätte och nionde klass. Skillnaderna i ambitioner bestod också eftersom det var mindre andelar av barnen som varit placerade eller som haft kontakt med barnavården som i sjätte klass planerade att söka vidare till gymnasiet, som i nionde klass gick en gymnasieförberedande linje och som sedan sökte till en gymnasieutbildning.

För dem som tog sig vidare till en gymnasieutbildning minskade gruppskillnaderna i avgångsbetyg mellan grundskola och gymnasium. Jämfört med båda barnavårdsgrupperna var det dock ganska mycket större andelar i referensgruppen som tog en gymnasieexamen under perioden då de var 17–25 år gamla. Övergången från grundskolan till gymnasiet kan därför ses som ett stadium där utbildningskillnaderna ökade.

Det var oavsett grupp ganska få som hade tagit en högskoleexamen när de var 30 år. Trots att betygsskillnaderna i gymnasiet var marginella, var det ändå flera gånger så stor andel bland dem utan barnavårdskontakt som då hade tagit en högskoleexamen.

Tjugo år senare, när kohorten blivit 50 år gammal, hade andelen med högskoleexamen ökat i alla tre grupperna. Skillnaderna mellan dem hade dock ökat något eftersom en knapp fjärdedel i såväl placerings- som kontaktgruppen tagit en sådan examen jämfört med drygt hälften i referensgruppen. Samtidigt hade ändå båda barnavårdsgrupperna ökat sin utbildningsnivå från grundskolan. Drygt hälften hade nått en gymnasieexamen, en ökning från en dryg femtedel då de var i tjuugoårsåldern. Om vi slår samman gymnasium och högskola hade 75 procent av de placerade nått minst gymnasial utbildning, nästan 70 procent av dem som bara haft kontakt med barnavården och 88 procent av dem utan barnavårdskontakt. Även om det fortfarande var skillnader illustrerar hela kohorten begreppet "livslångt lärande".

Våra resultat visar att de placerade barnen hade liknande och i vissa fall bättre prestationer och gjorde mer ambitiösa utbildningsval än dem som haft barnavårdskontakt utan att placeras. Vi har ingen förklaring till denna oväntade skillnad. Tidigare svenska studier som jämfört långvarigt familjehemsplacerade barn med barn som fått öppenvårdsinsatser visar sämre utbildningsresultat bland de placerade barnen (t.ex. Vinnerljung m.fl. 2010). Det finns dock internationella studier som använt sig av jämförelsegrupper med barn från liknande förhållanden som visar på inga skillnader (t.ex. Wall-Wieler m.fl. 2019) eller bättre resultat bland de placerade barnen (Sinclair m.fl. 2019; Sinclair m.fl. 2020). I vår studie kan det bero på att det var en större andel pojkar, som generellt presterade sämre än flickor, bland barnen som haft barnavårdskontakt utan att placeras. Det är också möjligt att samhällsvården var en hjälp för dem som blev placerade.

Eftersom de placerade barnen inte hade sämre utbildningskarriärer än barnen med liknande situation men som inte placerats, finns det inget i denna studie som tyder på att samhällsvården i sig skulle ha haft en skadlig inverkan på barnens utbildningskarriärer. Resultaten visar i stället att de placerade barnens utbildning speglar deras mer utsatta bakgrund – en slutsats som också dragits i tidigare liknande studier som med hjälp av mer avancerade analyser försökt förklara utbild-

ningsskillnader mellan dem och deras jämnåriga (Brännström m.fl. 2020; Sinclair m.fl. 2019; Sinclair m.fl. 2020).

Hittills har åtgärder för att stötta placerade barns skolgång främst varit inriktade på deras prestationer i skolan. I Sverige finns lovande erfarenheter av att stärka familjehemsplacerade barns pedagogiska färdigheter genom exempelvis arbetsmodellen Skolfam (Durbeej & Hellner 2017; Tordön m.fl. 2020b), lästräningssmetoden Paired Reading (Forsman 2017; Vinnerljung m.fl. 2014) och bokklubben The Letterbox Club (Forsman 2019). Internationellt sett har även så kallade tutoringprogram med gruppvis eller enskilt stöd från pedagoger eller frivilliga vuxna fått bra resultat vid utvärderingar (Flynn m.fl. 2012; Hickey & Flynn 2019).

Förbättrade prestationer i tidig ålder kan minska utbildningsskillnader, men inte tillräckligt. Skillnaderna i betyg respektive viljan att söka till vidare studier i vår studie tangerar Boudons (1974) förklaring att de sociala klasskillnaderna i utbildning beror på de två faktorerna prestationer och ambitioner eller så kallade primära och sekundära effekter. I en nylig studie av Brännström och Stenberg (2021), på samma material som vårt, framkom också att en mindre andel samhällsvårdade barn valde att studera vidare jämfört med övriga barn – trots samma betyg (se även Dæhlen 2017; Forsman 2020; Vinnerljung m.fl. 2010). Barnens val berodde på ett samspel mellan deras ambitioner och prestationer. I forskning, barnavård och skola borde därför inte bara prestationerna tillmätas betydelse, barnens ambitioner måste också uppmärksammas. De behöver uppmuntran att studera vidare. Även om det inte är ett självändamål att alla barn ska ha en högskoleutbildning blir effekterna av dessa skillnader att samhället går miste om kunskaper och kompetens från människor som kan bidra till ett bättre samhälle. Den så kallade kunskapsreserven tas inte till vara. Lika viktigt är förstås att alla barn som vill men inte törs tyvärr inte förverkligar sina drömmar. Det kan vidare ses i ljuset av att utbildning historiskt sett varit ett underprioriterat område inom samhällsvården och oroande rapporter om att barnen möts av pessimistiska förväntningar från vuxna (Ferguson & Wolkow 2012; Jackson 1994).

I vår studie, liksom i Dæhlens (2017) studie av norska barn födda på 1990-talet, var fortsatta gymnasiestudier efter grundskolan den stora skiljelinjen mellan dem som haft någon form av kontakt med barnavården och dem som inte haft det. Även om vår kohort växte upp i en tid då utbildningssystemet expanderade var incitamenten för att studera vidare efter grundskolan mindre jämfört med i dag. Det gick att få ett arbete direkt efter grundskolan. Numera är det betydligt vanligare att söka till och fullfölja ett gymnasieprogram, men skillnaderna mellan placerade barn och deras jämnåriga består (jfr Socialstyrelsen 2019). Utan en gymnasieutbildning har dagens ungdom svårt att få en förankring på arbetsmarknaden.

Vuxenutbildning spelar en viktig roll för att minska utbildningsskillnader

mellan barn med olika socioekonomisk bakgrund (Erikson & Jonsson 1996; OECD 2016), något som också visade sig i våra resultat. Det var vanligare än för andra barn att de som hade haft någon kontakt med barnvården hade tagit en sådan utbildningsväg för att nå en gymnasie- eller högskoleexamen vid 50 års ålder.

Sveriges generella skolsystem med avgiftsfri utbildning på alla nivåer har inte visat sig vara nog för att utjämna skillnaderna mellan barn med olika sociala förutsättningar. Bristande stöd och ekonomisk oro har också uppgetts vara hinder för unga vuxna med erfarenhet av placering att studera vidare på högskola eller universitet (Höjer & Sjöblom 2011). Till skillnad från Sverige erbjuder många andra länder placerade barn hjälp med högre studier som en del av eftervården i övergången till vuxenlivet (Liu m.fl. 2019). Eftersom den svenska socialtjänsten sedan 2008 har ett lagstadgat ansvar att tillgodose de särskilda behov av stöd som kan finnas efter att en placering upphört borde det även här gå att göra något liknande.

Styrkor och begränsningar

Studiens styrkor är att vi följer samma individer ända upp till 50 års ålder och inte bara jämför de placerade barnen med barn som aldrig haft kontakt med barnvården utan också med barn som blivit utredda men aldrig placerats. Den senare jämförelsen gör att vi i stor utsträckning på ett indirekt sätt kan kontrollera för faktorer som påverkar selektionen in i samhällsvård, så kallad kontroll genom design (jfr Karlsson m.fl. 2020).

Det finns emellertid även ett antal begränsningar som bör lyftas fram. Vi har kartlagt utbildningsvägar, men den beskrivande ansatsen ger få svar på varför de ser ut som de gör. Beskrivningarna är också begränsade av data. Till exempel saknas information om alternativa utbildningsvägar och i våra analyser har vi bara ett tydligt mått på barnens ambitioner: deras svar på en fråga i årskurs 6 om de tänker söka sig vidare till gymnasiet. Efter sjätte klass finns inga intervjuer med barnen och det saknas därför uppgifter om deras ambitioner senare under livet och varför de gjorde sina val. Det är vidare naturligtvis vanskligt att från undersökningen av barn födda 1953 dra slutsatser om dagens barn. Jämfört med dagens skola och samhälle var förutsättningarna mycket annorlunda på den tiden. Det är till exempel inte orimligt att anta att en mycket större andel barn i dag skulle svarat att de planerar att söka sig vidare till gymnasiet och som tidigare nämnts är det i dag en större andel som så småningom väljer att också göra det. Longitudinella studier som denna kan ändå bidra med övergripande insikter som kan peka ut vissa riktningar för hur samhällsvårdens kompensatoriska påverkan på barnens utbildning skulle kunna stärkas.

Slutsatser

Åtgärder för att förbättra placerade barns utbildning bör sättas in i tidig ålder eftersom utbildningsskillnaderna mellan dem och deras jämnåriga tycks uppstå tidigt. Det räcker dock inte att enbart fokusera på barnens prestationer, såväl socialtjänst som skola bör fokusera mer på barnens ambitioner och val, inte minst vid övergången från grundskola till gymnasium. Detta då placerade barn tenderar att göra mindre ambitiösa utbildningsval trots att deras prestationer skulle medge det. Personer som varit placerade i samhällsvård bör också erbjudas speciella möjligheter och stöd med att återuppta studier, reparera tidigare skolmisslyckanden och höja sin utbildningsnivå i vuxen ålder.

Referenser

- Almquist, Y.B., Grotta, A., Vågerö, D., Stenberg, S-Å. & Modin, B. (2019) Cohort profile update. The Stockholm Birth Cohort study. *International Journal of Epidemiology*, 1–6. doi:10.1093/ije/dyz185
- Almquist, Y.B., Jackisch, J., Forsman, H., Gauffin, K., Vinnerljung, B., Hjern, A., & Brännström, L. (2018). A decade lost. Does educational success mitigate the increased risks of premature death among children with experience of out-of-home care? *Journal of Epidemiology & Community Health*, 72(11):997–1002.
- Arnesen, A.L. & Lundahl, L. (2006) Still social and democratic? Inclusive education policies in the Nordic welfare states. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3): 285–300.
- Berlin, M. (2020) *Out-of-home care and educational outcomes. Prevalence, patterns and consequences*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Boudon, R. (1974) *Education, opportunity, and social inequality. Changing prospects in western society*. John Wiley.
- Brännström, L. & Stenberg, S-Å. (2021) Primary and secondary effects on long-term educational outcomes of individuals with experience of child welfare interventions. *Child Abuse Review*, 30: 48–61.
- Brännström, L., Forsman, H., Vinnerljung, B. & Almquist, Y.B. (2020) Inequalities in educational outcomes in individuals with childhood experience of out-of-home care. What are driving the differences? *Plos One*, 15(4): e0232061.
- Dæhlen, M. (2017) Child welfare clients and educational transitions. *Child & Family Social Work*, 22(1): 317–329.
- Durbееj, N. & Hellner, C. (2017) Improving school performance among Swedish foster children. A quasi-experimental study exploring outcomes of the Skolfam model. *Children and Youth Services Review*, 82: 466–476.
- Egelund, T., Andersen, D., Hestbæk, A-D., Lausten, M., Knudsen, L., Olsen, R. & Gerstoft, F. (2008) *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI.
- Erikson, R., Goldthorpe, J.H., Jackson, M., Yaish, M. & Cox, D.R. (2005) On class differentials in educational attainment. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 102(27): 9730–9733.
- Erikson, R. & Jonsson, J.O. (1996) The Swedish context. Educational reform and long-term change in educational inequality. I: R. Erikson & J.O. Jonsson (red.) *Can education be equalized*, 65–93. Boulder, Colorado: Westview.
- Ferguson, H.B. & Wolkow, K. (2012) Educating children and youth in care. A review of barriers to school progress and strategies for change. *Children and Youth Services Review*, 34(6): 1143–1149.
- Flynn, R.J., Marquis, R.A., Paquet, M-P, Peeke, L.M. & Aubry, T.D. (2012) Effects of individual direct-instruction tutoring on foster children's academic skills. A randomized trial. *Children and Youth Services Review*, 34(6): 1183–1189.
- Forsman, H. (2017) Foster carers' experiences of a paired reading literacy intervention with looked-after children. *Child & Family Social Work*, 22(1): 409–418.
- Forsman, H. (2019) Exploring the Letterbox Club programme's impact on foster children's literacy. Potent intervention or general support? *Oxford Review of Education*, 45(4): 502–518.
- Forsman, H. (2020) Exploring educational pathways over the life course in children with out-of-home care experience. A multi-group path analysis. *Children and Youth Services Review*, 111, 104852.

- Forsman, H., Brännström, L., Vinnerljung, B. & Hjern, A. (2016) Does poor school performance cause later psychosocial problems among children in foster care? Evidence from national longitudinal registry data. *Child Abuse & Neglect*, 57: 61–71.
- Forsman, H. & Vinnerljung, B. (2012) Interventions aiming to improve school achievements of children in out-of-home care. A scoping review. *Children and Youth Services Review*, 34(6): 1084–1091.
- Hansen, K.Y. & Gustafsson, J-E. (2019). Identifying the key source of deteriorating educational equity in Sweden between 1998 and 2014. *International Journal of Educational Research*, 93, 79–90.
- Hickey, A.J. & Flynn, R.J. (2019) Effects of the TutorBright tutoring programme on the reading and mathematics skills of children in foster care. A randomised controlled trial. *Oxford Review of Education*, 45(4): 519–537.
- Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2011) Att stå på egna ben. Om övergången från samhällsvård till vuxenliv. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 19(1): 118–127.
- Jackson, S. (1994) Educating children in residential and foster care. *Oxford Review of Education*, 20(3): 267–279.
- Johansson, H. & Höjer, I. (2014) Sweden. A long and winding road. I: S. Jackson & C. Cameron (red.) *Improving the participation of young people in care in further and higher education. European research and practice*, 215–250. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Karlsson, P., Lundström, T. & Wiklund, S. (2020). Hur bristfällig är samhällsvården egentligen? Några mätproblem i observationsstudier av placerade barn. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 27(2): 137–155.
- Khoo, E., Skoog, V. & Dalin, R. (2012) In and out of care. A profile and analysis of children in the out-of-home care system in Sweden. *Children and Youth Services Review*, 34(5): 900–907.
- Kääriälä, A. & Hiilamo, H. (2017) Children in out-of-home care as young adults. A systematic review of outcomes in the Nordic countries. *Children and Youth Services Review*, 79: 107–114.
- Lindquist, M. & Santavirta, S. (2014) Does placing children in foster care increase their adult criminality? *Labour Economics*, 31: 72–83.
- Liu, C., Vazquez, C., Jones, K. & Fong, R. (2019) The impact of independent living programs on foster youths' educational outcomes. A scoping review. *Children and Youth Services Review*, 98: 213–220.
- Lundström, T. (1993) *Tvångsomhändertagande av barn. En studie av lagarna, professionerna och praktiken under 1900-talet*. Stockholm: Stockholms universitet.
- OECD (2016) *Education at a glance 2016. OECD indicators*. Paris: OECD Publishing Paris.
- O'Higgins, A., Sebba, J., & Gardner, F. (2017) What are the factors associated with educational achievement for children in kinship or foster care. A systematic review. *Children and Youth Services Review*, 79, 198–220.
- Pallas, A.M. (2003) Educational transitions, trajectories, and pathways. I: J.T. Mortimer & M.J. Shanahan (red.) *Handbook of the life course*, 165–184. Boston, MA: Springer.
- Sebba, J., Berridge, D., Luke, N., Fletcher, J., Bell, K., Strand, S. ... O'Higgins, A. (2015) *The educational progress of looked after children in England. Linking care and educational data*. Oxford & Bristol: University of Oxford & University of Bristol.
- Sinclair, I., Luke, N. & Berridge, D. (2019) Children in care or in need. Educational progress at home and in care. *Oxford Review of Education*, 45(4): 443–460.
- Sinclair, I., Luke, N., Fletcher, J., O'Higgins, A., Strand, S., Berridge, D. ... Thomas, S. (2020) The

- education of children in care and children in need. Who falls behind and when? *Child & Family Social Work*, 25: 536–547.
- Socialstyrelsen (2019). *Öppna jämförelser 2019. Placerade barns utbildning och hälsa*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Stenberg, S.-Å. (2013) *Född 1953. Folkhemsbarn i forskarfokus*. Umeå: Boréa bokförlag.
- Stenberg, S.-Å. (2018) *Born in 1953. The story about a post-war Swedish cohort, and a longitudinal research project*. Stockholm: Stockholm University Press.
- Stone, S. (2007). Child maltreatment, out-of-home placement and academic vulnerability: A fifteen-year review of evidence and future directions. *Children and Youth Services Review*, 29(2), 139–161.
- Tordön, R., Bladh, M., Svedin, C.G. & Sydsjö, G. (2020a) Challenging intellectual, behavioral and educational prerequisites for interventions aimed at school aged children in foster care. A compilation of Swedish test results. *Children and Youth Services Review*, 108, 104598.
- Tordön, R., Bladh, M., Sydsjö, G. & Svedin, C.G. (2020b) Improved intelligence, literacy and mathematic skills following school-based intervention for children in foster care. *Frontiers in Psychology*, 11, 718.
- Wall-Wieler, E., Roos, L.L., Lee, J.B., Urquia, M.L., Roos, N.P., Bruce, S. & Brownell, M. (2019) Placement in care in early childhood and school readiness. A retrospective cohort study. *Child Maltreatment*, 24(1): 66–75.
- Vinnerljung, B. (1996) *Fosterbarn som vuxna*. Lund: Lunds universitet.
- Vinnerljung, B., Berlin, M. & Hjern, A. (2010) Skolbetyg, utbildning och risker för ogynn- sam utveckling hos barn. I: Socialstyrelsen (red.) *Social rapport 2010*, 227–266. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Vinnerljung, B., Tideman, E., Sallnäs, M. & Forsman, H. (2014) Paired reading for foster children. Results from a Swedish replication of an English literacy intervention. *Adoption & Fostering*, 38(4): 361–373.
- Vinnerljung, B., Öman, M. & Gunnarson, T. (2005) Educational attainments of former child welfare clients. A Swedish national cohort study. *International Journal of Social Welfare*, 14(4): 265–276.

Bilaga 1. Översikt variabler, definition, kategorier/värden, ålder (årtal) och informationskälla.

Variabler	Definition	Kategorier/värden	Ålder (årtal)	Källa	Bortfall %
Grupper	Placerad i samhällsvård 0-12 år/Barmavårskontakt 0-12 år/Utan barmavårskontakt	1: Placeringsgrupp/2: Kontaktgrupp/ 3: Referensgrupp	0-19 (1953-72)	Socialregister	0
Kön	Biologiskt kön vid födseln	Kvinn/man	0 (1953)	Förelsningsjournalen	0
Social klass	Faderns yrke (moderns om hennes är högre eller hon är ensamstående)	Arbetsklass; ej yrkes-utbildade/ Arbetsklass, yrkesutbildade/ Småföretagare/Lågre medelklass/Över- och övre medelklass	0 (1953)	Förelsningsjournalen, Stockholms populationsregister	3,2
Mamma ogift	Modern ogift vid kohortmedlemmens födsel	Ja/Nej	0 (1953)	Förelsningsjournalen, Stockholms populationsregister	2,2
Mamma tonårsförälder	Modern tonåring vid kohortmedlemmens födsel	Ja/Nej	0 (1953)	Förelsningsjournalen	16,9
Familjemedlem med studentexamen	Minst en person i ursprungsfamiljen har studentexamen	Ja/Nej	7 (1960)	Folk- och bostadsräkningen 1960	6,0
Antal år med socialbidrag	Antal år ursprungsfamiljen mottog socialbidrag	0-13 år	0-12 (1953-65)	Socialregister	0
Kognitiv förmåga	Antal testpoäng på tre tester: verbalt, numeriskt och geometriskt	0-120 poäng	13 (1966)	Skolundersökningen	10,5
Gymnasieambitioner	Svar på frågan "Tanker du så småningom söka in på gymnasium?"	Ja/Nej eller vet inte	13 (1966)	Skolundersökningen	11,1
Betyg årskurs 6	Medelbetyg i alla ämnen förutom idrott	1-5 poäng	13 (1966)	Lokala skolregister	5,5
Gymnasie-förberedande klass	Gick i gymnasieförberedande klass (G) årskurs 9	Ja/Nej	16 (1969)	Lokala skolregister	6,9
Betyg årskurs 9	Medelbetyg i alla ämnen förutom idrott	1-5 poäng	16 (1969)	Lokala skolregister	5,6
Ansökan gymnasiet	Sökte till gymnasium (eller fackskola)	Ja/Nej	16 (1969)	Lokala skolregister och statistiska centralbyrån	0
Antagen gymnasiet	Antagen till gymnasium (eller fackskola)	Ja/Nej	16 (1969)	Lokala skolregister och statistiska centralbyrån	0
Gymnasieexamen	Examen från gymnasium (eller fackskola)	Ja/Nej	17-25 (1970-78)	Lokala skolregister och statistiska centralbyrån	0
Betyg gymnasiet	Medelbetyg i alla ämnen förutom idrott	1-5 poäng	17-25 (1970-78)	Lokala skolregister	<0,1
Högskoleexamen 30 år	Examen från högskola/universitet \geq 3 år	Ja/Nej	30 (1983)	Statistiska centralbyrån	0
Utbildningsnivå 50 år	Högsta avslutade utbildningsnivå	Ej avslutad grundskoleutbildning/ Grundskoleutbildning/ Gymnasial utbildning/ Högskoleutbildning	50 (2003)	Longitudinell databas kring utbildning, inkomst och sysselsättning	0